

Zhodnocení dlouhodobého kontextu financování FPE

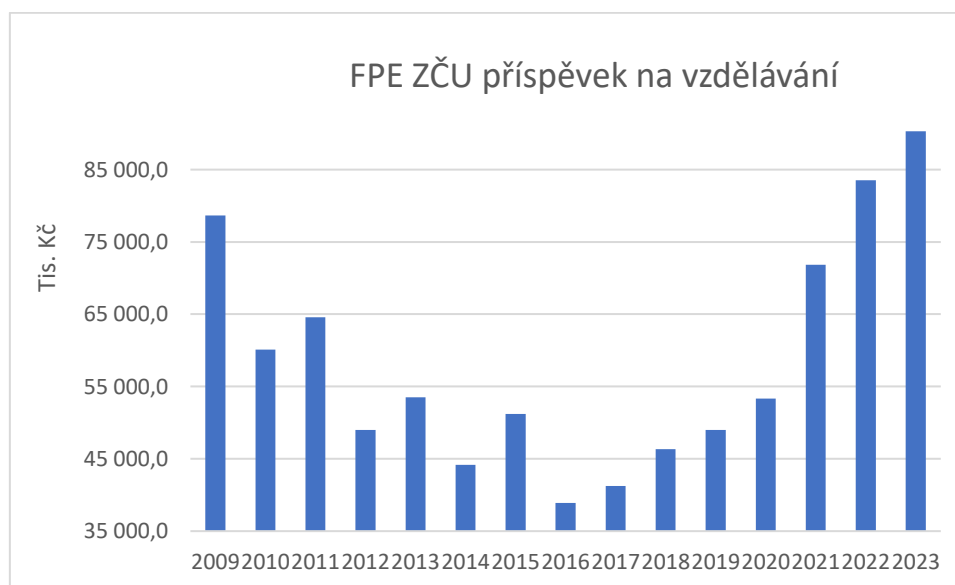
(sepsal Pavel Mentlík, revize Pavel Mičke)

Všichni aktuálně sledujeme výzvy k MŠMT poukazující na finanční podhodnocení pracovníků zejména humanitních fakult. V tomto textu nechci hodnotit platy na filozofických a jiných fakultách, které volají směrem k ministrovi po nápravě. Rád bych se zde zabýval situací na naší fakultě a snad i částečně vysvětlil zdrženlivost (spojenou samozřejmě s podporou), kterou vedení FPE v této záležitosti dlouhodobě zastává (podobně jako vedení ostatních pedagogických fakult). Současná finanční situace má příčiny v poměrně vzdálené minulosti.

Na obr. 1 můžeme sledovat vývoj příspěvku na vzdělávací činnost, tedy finančních prostředků, které fakulta dostává od státu zejména na přípravu budoucích učitelů (máme i neučitelské SP). Nelze však bohužel říci, že je dostáváme přímo a čistě od MŠMT. Ministerstvo finance posílá univerzitám, kde se přerozdělují – na ZČU podle platné Metodiky rozpočtu. Tu schvaluje Akademický senát ZČU.

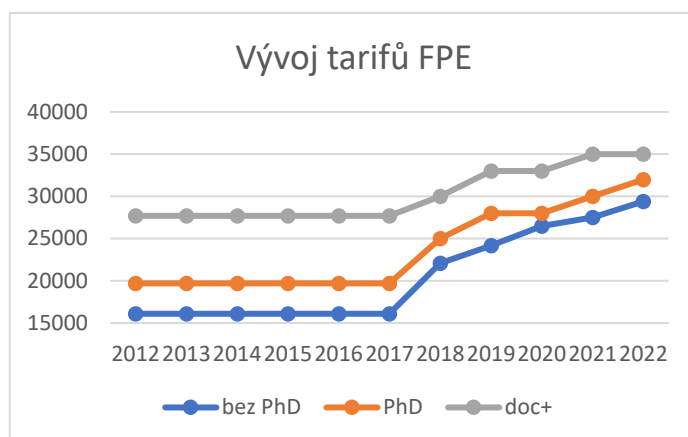
Na obrázku vidíme, že v roce 2009 začaly velmi výrazně klesat finanční prostředky, které FPE dostávala. Do roku 2016, kdy se pokles zastavil, se fakultě příspěvek snížil přibližně o 40 milionů korun. Na tento trend nebyla naše fakulta schopna reagovat. Pro kontext je dobré si uvědomit, že ve stejné době jsme bez náhrady výrazně omezovali i naše prostory, a to po celých budovách (Jungmannova 1, Sedláčkova 38)...

FPE tedy nezvládla na ekonomický tlak reagovat a vznikl dluh vůči ZČU. Je nutné vzít v potaz, že pokud se instituce jako FPE (která v žádném případě není firmou) dostane do finančních problémů, má velmi malé možnosti reagovat pružně a rychle, protože musí zajišťovat výuku a pokrývat mandatorní výdaje – zejména platy pracovníků. I případné omezování činnosti a propouštění pracovníků (pokud je „narychlo“ vůbec možné) je finančně náročné, protože odcházejícím zaměstnancům musí být vypláceno odstupné. Nicméně dluh ZČU účetně zlikvidovala již v roce 2012. Přesto Senát ZČU odhlasoval usnesení, že FPE bude dluh univerzitě splácet, a to částkou 1 milion Kč ročně. Po splacení poloviny částky bylo možné požádat o projednání prominutí „dluhu“. Což se stalo v roce 2018.

Obr. 1: Vývoj příspěvku na vzdělávání FPE. Zdroj: data z rozpočtů ZČU (data poskytl tajemník FPE).

Na obr. 2 také můžeme vidět, že fakulta nebyla schopna do „zlikvidování“ dluhu v roce 2018 dlouhodobě navyšovat platové tarify. Ty zůstávaly neúměrně nízké a k navyšování začalo docházet až od roku 2018. Je třeba říci, že k navyšování tarifů docházelo často ve vazbě na navyšování zaručené mzdy, kdy tarify rostly zejména u lektorů a asistentů. Navyšovat tarify je problematické, pokud není perspektiva, že i v dalším roce bude instituce mít prostředky na jejich pokrytí. To však neznamenalo, že na naší fakultě nerostly platy. Pro úplnost uvádím, že v letošním roce předpokládáme navýšení tarifů u docentů a profesorů, kde zvýšení neproběhlo v minulém roce.

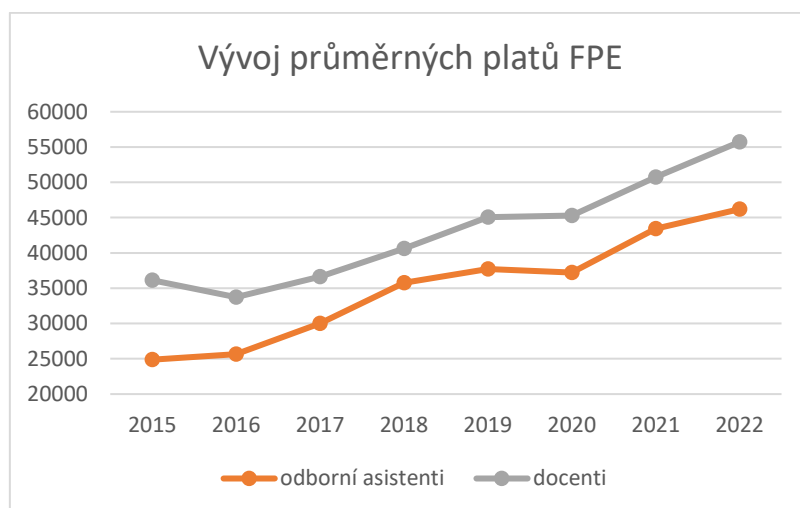

Obr. 2: Vývoj tarifů FPE. Zdroj: data MŠMT.

Z obr. 3 je zřejmé, že platy rostly i bez vazby na tarify, i když ve srovnání s jinými součástmi ZČU i jinými pedagogickými fakultami v ČR, bohužel omezeně. Růst byl možný zejména díky odměnám z fondu P (viz dále), projektům, grantům a zvyšování výkonu v tvůrčí činnosti zejména u některých kateder. Podstatné byly hlavně velké projekty jako „Pregraduál“ a „Didaktiky“. V minulém roce jsme dokončili například i projekt INSPIRE. Většina z nás si pamatuje, jak je nepříjemné, když se po ukončení projektu plat opět snižuje. Přesto je naprosto zásadní, abychom v projektech byli výborní – uměli je získat, a pak kvalitně plnit aktivity, které jsou jejich součástí!

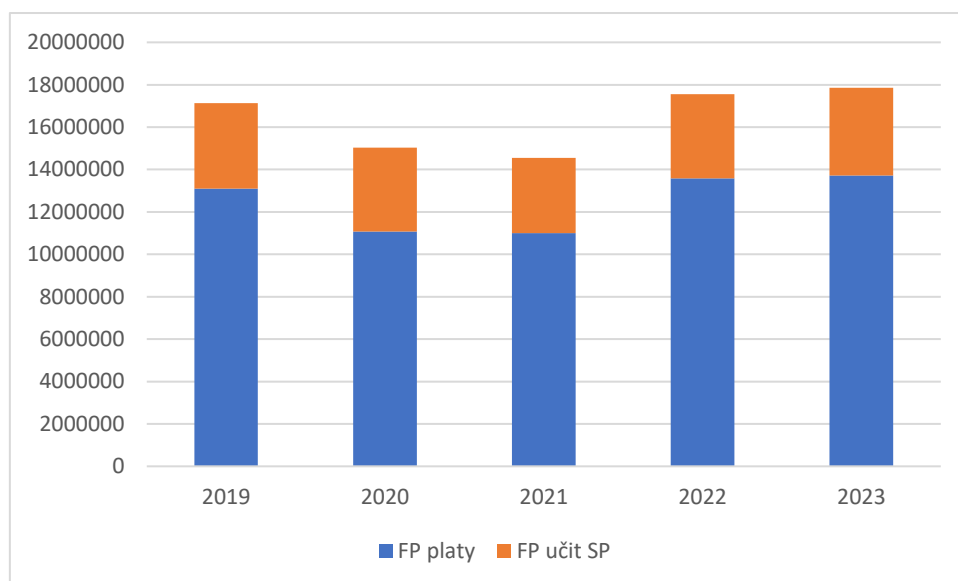
Je tedy podstatné, že pokud hodnotíme náš plat (například oproti regionálnímu školství), tak nesledujeme a pouze daný tarif, ale celkovou výši, kterou dostáváme.

MŠMT nedobrou finanční (platovou) situaci pedagogických fakult reflektovalo a zřídilo tzv. Fond společenské potřeby (dále Fond P – toto označení je uváděno pro zjednodušení, i když v čase se daný „fond“ označoval různě).

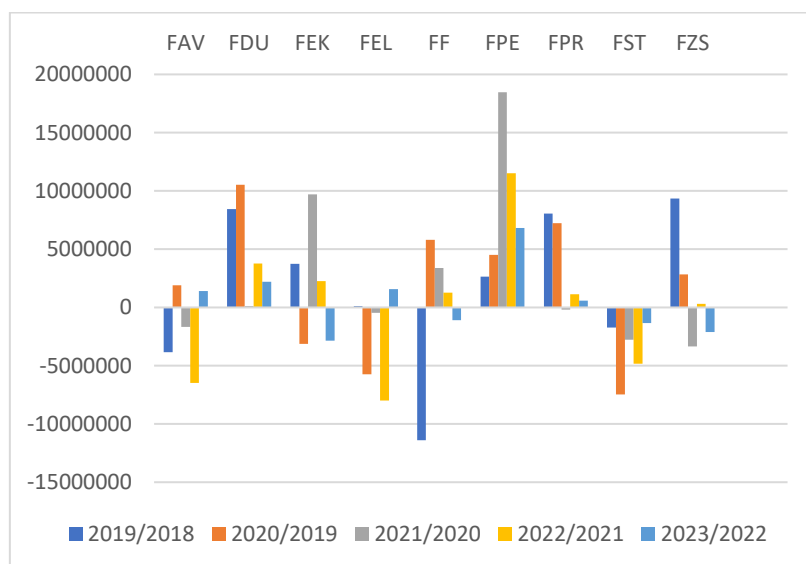
Obr. 3: Vývoj průměrných platů na FPE. Zdroj: data MŠMT.

Z obr. 4 je patrné, že Fond P se skládá ze dvou částí. Ta větší je určena na platy pracovníků pedagogických fakult a ta druhá na podporu učitelských studijních programů. Fond P je pro naši fakultu zásadní. Univerzita nemá možnost tento fond přímo kráť (i když celkové prostředky kráť může, jak nový rektor letos učinil naplněním tzv. Strategické a rozvojové rezervy, čímž FPE okamžitě „přišla“ přibližně o 1,8 milionu korun; je třeba ale doplnit, že podle uzavřených dohod předpokládáme, že tato částka se nám vrátí do konce roku zpět). Prostředky z Fondu P tak poskytují relativně „jistou“ položku, se kterou je možné v rozpočtu fakulty počítat. Toto ale platí pouze do roku 2025, pak se o Fondu P bude s MŠMT dále jednat. Podstatné ale je, že MŠMT konkrétně na pedagogické fakulty v tomto směru (prostřednictvím Fondu P) pamatuje.

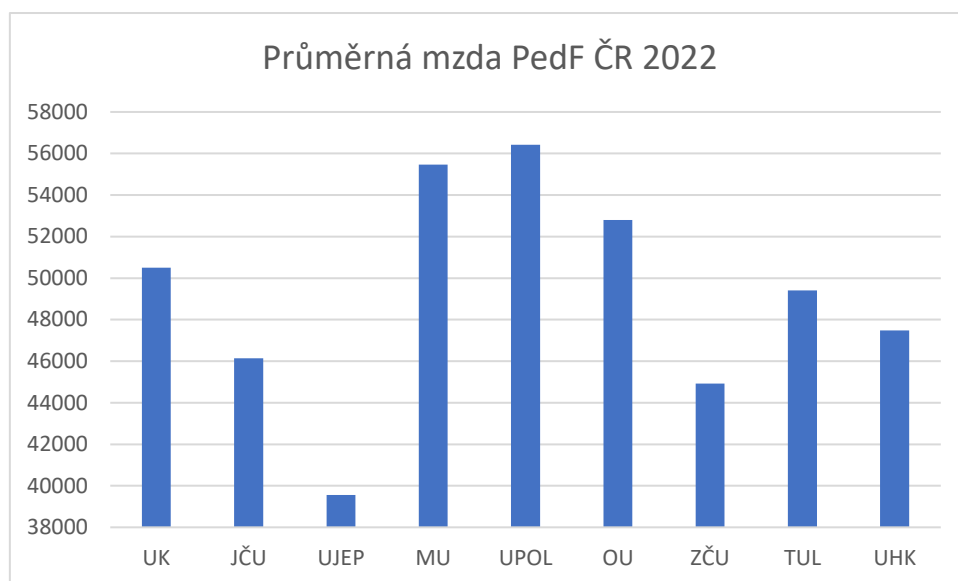

Obr. 4: Vývoj fondu P pro FPE (2019 až 2023). Zdroj: data MŠMT.

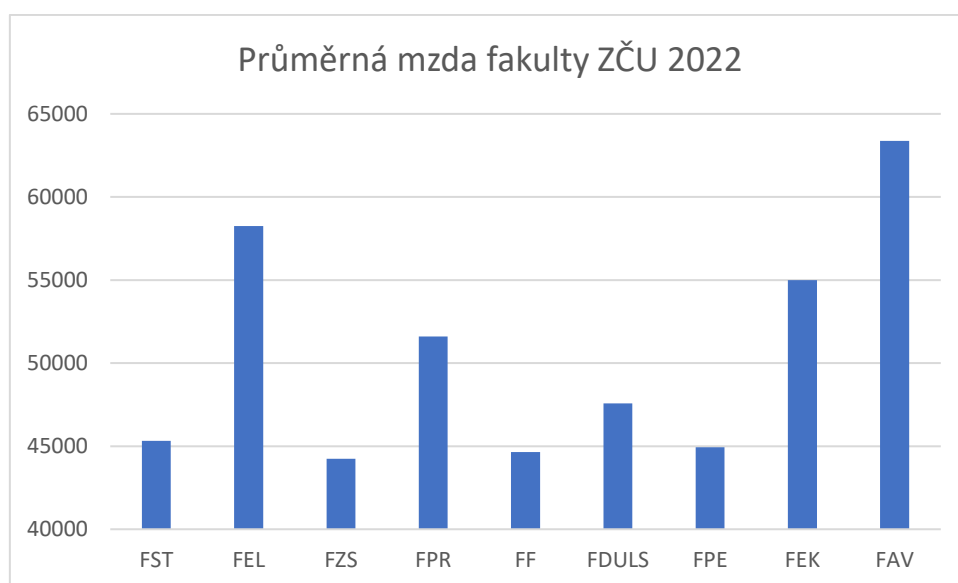
Na obr. 1 jsme si mohli všimnout, že příspěvek na vzdělávání se pro FPE od roku 2016 zvyšuje. Z obr. 5 je zřejmé, že se to děje poměrně výrazně, zvláště pokud srovnáme naši fakultu s ostatními fakultami ZČU. U naší fakulty byl zejména v posledních pěti letech nárůst těchto finančních prostředků trvalý a relativně nejvyšší. V letech, kdy všechny ostatní fakulty zaznamenaly alespoň jednou meziroční pokles prostředků, tak pro naši fakultu byl trend pozitivní (nejvýrazněji mezi lety 2020 až 2021, kdy byl meziroční nárůst pro FPE 18 milionů korun). Z tohoto pohledu je postavení naší fakulty oproti jiným součástem ZČU výsostné, i když je třeba stále zdůrazňovat, že vliv dlouhodobého podfinancování FPE je stále velmi patrný, a to jak proti regionálnímu školství, tak proti jiným pedagogickým fakultám či ostatním fakultám ZČU (viz obr. 6 a 7).

Obr. 5: Meziroční rozdíly výše příspěvku na vzdělávání pro součásti ZČU. Zdroj: data z Rozpočtů ZČU.

Obr. 6: Průměrná mzda na pedagogických fakultách v ČR v roce 2022. Dle stránek MŠMT: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-zamestnanci-a-mzdove-prostredky-13>

Obr. 7: Průměrná mzda na fakultách ZČU v roce 2022. Dle stránek MŠMT: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-zamestnanci-a-mzdove-prostredky-13>

Z popsaného historického vývoje i současné ekonomické situace vyplývá, že naše fakulta už s dalším výraznějším nárůstem finančních prostředků od MŠMT, resp. ZČU příliš počítat nemůže. Naopak bude obtížné udržet (a případně úměrně navyšovat) Fond P, stejně jako argumentovat dlouhodobé podfinancování FPE a nutnost nárůstu prostředků v rámci ZČU. Je tedy nutné si uvědomit, že ve velké míře budeme muset zajistit sami, aby se finanční situace fakulty, a tím samozřejmě i naše odměňování, dále zlepšovaly.

Domnívám se, že to je možné realizovat (kromě vnitřních organizačních změn, vysoké kvality výuky a tvůrčí činnosti) následujícími činnostmi:

1. Rozvoj DVPP, DPS a ČŽV – je nutné ho chápat jako zásadní příležitost pro naši fakultu, srovnatelnou se smluvním výzkumem technických fakult (viz nárůst 2019 až 2023 o více než 4 miliony korun). Jsme schopni garantovat kvalitu, pracovat s našimi absolventy i řediteli (nejenom fakultních) spolupracujících škol.

2. Vysoká aktivita směrem k projektům OP JAK, kde jsou připraveny výzvy speciálně pro vzdělavatele učitelů. Je však nutné si uvědomit, že pokud projekty získáme, je nezbytné s vysokou mírou profesionality je také plnit – viz problémy při plnění projektu INSPIRE u některých pracovníků!

3. Aktivita v Karlovarském kraji – pokud zde bude zajištěno financování nově akreditovaných studijních programů, máme příležitost zde rozvíjet vzdělávání učitelů.

4. Stále věřím, že bude možné vyjednat se subjekty jako město nebo kraj „kontraktovou“ podporu pro rozvoj učitelství některých (zejména přírodovědně-technických nebo jazykových) oborů.

Plně si uvědomuji, že většina z Vás (troufám si napsat z nás...) pracuje za limitem svých časových i fyzických možností. Myslím, že z tohoto pohledu je (zejména u bodu jedna) podstatné, že výuku nemusíme plně zajišťovat osobně. Fakulta musí zajistit kvalitu, ale pro samotnou výuku je možné využít i jiné pracovníky, kteří se dále (pokud se osvědčí) mohou uplatnit i jako potenciální posily kateder.

Snad jsem toto své mnohdy smutné povídání skončil pozitivně. V každém případě povzbuzující je, že i v letošním roce budeme vyplácet odměny, a protože byl již schválen univerzitní rozpočet, nebudeme omezeni pouze na druhou polovinu roku.